

ANDERE KOEK! - Over zwart goud en een eetbare stadsjungle

Exclusief excursieprogramma rond bodem en voedsel

U kunt weer aanmelden per e-mail!

14 juni 2012 - Problemen met de mail zijn deels weer opgelost. E-mails komen weer binnen. Mogelijk zijn er wel e-mails verloren gegaan. Heeft u zich via mail ingeschreven maar heeft u geen bevestiging ontvangen, stuur gerust een nieuwe e-mail naar bureau@vvm.info.

organisatie:	VVM sectie Bodemmanagement i.s.m. Initiatief BewustBodemgebruik en De Waard Eetbaar Landschap
datum:	woensdag 27 juni 2012
tijd:	08.00 - 21.30 uur
kosten:	VVM leden € 95,= / Niet leden € 135,= excl. btw
max. aantal deelnemers:	35 personen

Ochtendprogramma:

08.00 vertrek vanuit Utrecht

10.00 uur - Ontvangst en rondleiding op Hof ter Winkelen, de compostwerf van het Comité Jean Pain te Londerzeel (B).

Op de compostwerf van het Comité Jean Pain heeft men het thuiscomposteren tot kunst weten te verheffen. Sinds 1975 onderzoekt een paar pioniers hier in de praktijk alle variabelen van de kleinschalige compostering van organisch materiaal. De aldus ontwikkelde kennis en expertise is op zich al van bijzondere waarde, en wordt van hieruit bovendien op een unieke manier verspreid. Behalve via voorlichting aan bezoekers van de werf en trainingen aan landbouwkundigen uit ontwikkelingslanden heeft het Comité Jean Pain sinds begin jaren 90 duizenden Belgische burgers opgeleid tot 'compostmeester', die elk in hun lokale omgeving actief worden als ambassadeurs van de thuiscompostering. Dankzij deze decentrale insteek kunnen ook alle gemeentes goed geïnformeerde beleidskeuzes maken.

Op de eenvoudige locatie in Londerzeel, ten westen van Mechelen, krijgen wij onder meer te zien, te horen, te voelen en te ruiken wat de kwaliteiten zijn van combinaties van specifieke materialen (van aardappelschillen tot zaagsel), hoe deze ontstaan via 'warme' en 'koude' methoden en technieken (hopen, bakken, vaten, wormensystemen enz.), hoe de successie van micro-organismen daarbij verloopt, welke toepassingen er voor diverse soorten compost bestaan, en wat dit alles de samenleving kost en oplevert.

Opgericht in 1978 is het Comité Jean Pain genoemd naar de Franse boswachter, die begin jaren 60 in de Provence experimenteerde met het composteren van vers hak- en snoeihout. In deze regio fungeerde het struikgewas van het droge 'garrigue'-landschap als het aanmaakhout voor grootschalige bosbranden. Jean Pain ontdekte dat er van dit hout uitstekende compost te maken is, en teelde daarop vervolgens jarenlang met veel succes groente en fruit - iets wat voorheen tot mislukken was gedoemd. Zijn boekje 'Un autre jardin' (1972) werd vertaald door de Vlaming Frederik Vanden Brande, die wat later het Comité oprichtte. Al doende heeft het werk daarvan ook de kwaliteit van de Belgische industriële compostering verhoogd, en via het netwerk van compostmeesters en de inmiddels opgerichte Vlaco (Vlaamse compostorganisatie) bereiken deze pioniers een steeds groter publiek. Over de hele linie neemt de verwerking van snoeihout nog altijd een bijzondere plek in.

Discussiepunt

In Nederland is de kennis over kleinschalige compostering zeer versnipperd en allerm minst eenduidig. De industriële compostering functioneert redelijk, maar buiten het gezichtsveld van het grote publiek, dat - zeker in steden - compost vooral associeert met viezigheid, stank en problemen. De actualiteit laat zien dat ook in overheidskringen kennis ontbreekt over mogelijkheden en voordelen van (lokale) compostering. Zo kiest men er steeds vaker voor om materiaal als gemeentelijk snoeihout tot 'duurzame' biobrandstof te verwerken, terwijl men via compostering meerdere vliegen in één klap zou slaan. Compost is een eenvoudige bodemverbeteraar, waaraan steeds duidelijker behoefte is: vergroting van de watercapaciteit, verrijking van het bodemleven, verbetering van de kruimelstructuur, vorming van humus als 'voorraadkast' voor voedingsstoffen enz. Bovendien verwijst compost naar de teellaag van de bodem als een nauwelijks benutte 'sink' voor de duurzame verwijdering van CO₂ uit de atmosfeer - terwijl biobrandstof deze route zonder meer afsnijdt. Al met al zou een Nederlandse keuze voor meer, en meer decentrale compostering de discussie over grootschalige 'ondergrondse opslag' van CO₂ overbodig maken. Door een breed segment van de bevolking in te schakelen bij deze low-tech, low-input strategie, zouden we via de educatieve waarde bovendien een spin-off naar andere milieu-en klimaatvraagstukken creëren, die niet snel te overschatten is.

Middagprogramma:

15.00 uur - Ontvangst en rondleiding in zaadbank en tuin van de *Fraternité Ouvrière* te Moeskroen (B).

Zowel de achterkamer als de achtertuin van Josine en Gilbert Cardon laten bij hun vele bezoekers een blijvende indruk achter. Achter de voordeur in hun grauwe, maximaal versteende straat ligt een ecosysteem verscholen dat de geuite associaties met het paradijs lijkt te verdienen. Vanuit de filosofie dat kennis voor iedereen is, geschoold of ongeschoold, en dat voor gezond voedsel al precies hetzelfde geldt, vormt het echtpaar Cardon al zo'n veertig jaar de spil van de lokale *Fraternité Ouvrière*; op deze plek fungeren zij als de hoeders van het zaadgoed van inmiddels zo'n 6.500 verschillende soorten eetbare planten en struiken. In hun achtertuin staat een deel van dit erfgoed geplant - een ware jungle in de stad.

Met behulp van een gedetailleerde catalogus verspreiden de Cardons het zaadgoed voor luttele bedragen op aanvraag per post onder de talloze leden van de vereniging. Daarbij is de afspraak dat er van het zaad dat een gebruiker zelf van de betreffende planten wint, weer een deel teruggaat naar die achterkamer.

Het eetbare bos in de achtertuin staat zo dicht en overvloedig geplant, dat men er binnen de kortste keren verdwaalt. Daarbij ervaren bezoekers direct hoe onvergelijkbaar productief een polycultuur kan zijn - met eetbare bladeren, groente en fruit op elke denkbare hoogte, het hele jaar door. Alles zonder enige externe input van energie, kunstmest of bestrijdingsmiddelen, slechts beheerd door te zaaïen, te stekken en te oogsten. Een deel is zichtbaar ontworpen en gestructureerd, met slim gebruik van de horizontale en verticale ruimte; zoals in een bos ontstaan daarbij uiteenlopende microklimaten van zon en schaduw (warm/koel, droog/vochtig), waarin verschillende gewassen zich bij uitstek thuis voelen. Jaren terug werd in deze jungle door een universitair onderzoeksteam het humusgehalte van de bodem vastgesteld. Omdat het werd bepaald op een onwaarschijnlijk hoge 12%, dwz. tweemaal een prima score, kwam hetzelfde team nog eens terug voor een verificatie; die 12% bleef staan.

Discussiepunt

Na de modernisering en mechanisering van de vooroorlogse landbouw, en tientallen jaren van stijgende productiviteit en efficiëntie in de agrarische sector, staan we voor een geheel nieuwe uitdaging: de productie van voedsel zonder goedkope aardolie. Anders dan bijvoorbeeld in het Verenigd Koninkrijk is dit vooruitzicht in Nederland nog nauwelijks onderwerp van gesprek. Wij werden groot in het grote platte vlak, in de rijenteelt van éénjarigen op kale grond, met input van een enorme industrie die zoveel mogelijk biologische functies in de groei en bloei van gewassen ging overnemen. Die route loopt nu domweg dood.

Op allerlei deelterreinen en aspecten van de land- en tuinbouw spelen zich innovaties af, en met name de beelden van hemelhoge, hyperzuinige groenteflats in het high-tech-segment van een toekomstige stadslandbouw verwijzen naar een glanzende uitweg uit de problemen. Een aanzienlijk aardser perspectief komt echter nog veel te weinig in beeld. Daarin is de aarde letterlijk het beginpunt: een gezonde, springlevende, onverstoorde bodem met daarop hoogdiverse, multifunctionele polyculturen, die net als natuurlijke climaxvegetaties in hoge mate cyclisch en zelfregulerend zijn, en voor de rest decentraal en biologisch worden beheerd. 'Moeskroen' zet de bestaande agrosystemen volledig op hun kop. Wat leren we hiervan?

Programma:

08.00 uur	vertrek uit Utrecht
10.00 uur	aankomst in Londerzeel, koffie, rondleiding, presentatie, gesprek, 'alles' over compost + bodem etc
12.00 uur	lunch
13.45 uur	vertrek naar Moeskroen + tolk
15.00 uur	Fraternité Ouvrière; Thee + verhalen over Permacultuur en de bodem etc.
17.30 uur	eten + voordracht, gesprek etc
19.00 uur	vertrek naar Utrecht
21.30 uur	aankomst Utrecht

Verdere informatie

De organisatie van deze bijeenkomst is in handen van de VVM sectie Bodemmanagement i.s.m. Initiatief BewustBodemgebruik en De Waard Eetbaar Landschap.

Aanmelden

Aanmelden is mogelijk via [VVM activiteiten](#) (eerst inloggen) of via telefoon: 030 - 232 29 89.

Voorwaarden

Bij annulering na 20 juni a.s. zijn de volledige deelnamekosten verschuldigd.